

АНГЕЛ КАРАЛИЙЧЕВ

Ането Тошко Африкански

Илюстрации Венцислав Кръстев

КАК БЯХА НАПИСАНИ ПОВЕСТИТЕ „АНЕТО“ И „ТОШКО АФРИКАНСКИ“

Ангел Каралийчев е автор на две приказни повести за деца: „Ането“ (1938) и „Тошко Африкански“ (1940). За създаването на двете книги разказва неговата съпруга Вела Каралийчева:

Мило дете, книжката, която сега държиш в ръцете си, е написана за нашето момиченце и носи неговото име: „Ането“!

През 1936 година ние живеехме в една приветлива къща в София. Жилището ни беше много малко. То се състоеше от две стаи и една прихлупена кухничка.

В тази малка квартира се роди на 12 юни 1936 година нашата дъщеричка Анна.

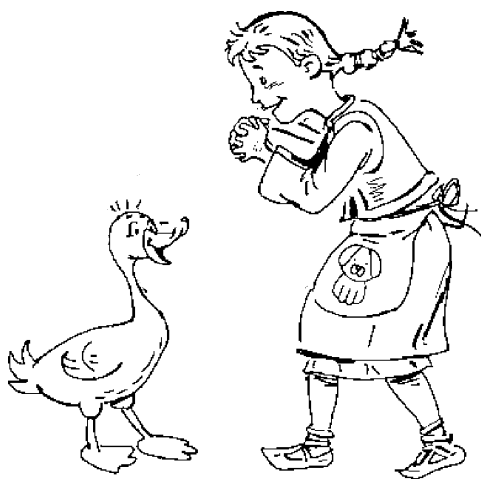
Дъщеричката ни беше много хубава. Приличаше на Рафаелово ангелче. Имаше бащините си очи големи, тъмнокафяви, засенчени от дълги мигли, извити нагоре. Тя беше много жизнерадостна. Обичаше да се смее и смехът ѝ звучеше като сребърна камбанка. Каралийчев обичаше това дете с чудна бащина обич. Често го вземаше на ръце и сядаше с него до отворения прозорец.

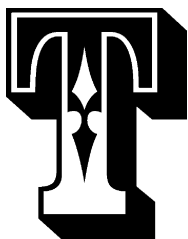
Между спалнята ни и стаичката на Ангел имаше застъклена врата с бяла завеска. Нашата дъщеричка често се доближаваше до нея с плахи стъпки, полекичка вдигаше крайчеца на завеската и гледаше баща си като пише. А той, след като сложеше перото настрана, отиваше при нея, нежно я милваше по главичката и думаше: „Татко пише книга за нея!“

* * *

Ние с Ангел Каралийчев често ходехме в Лозенец. Навремето този квартал бе извън София и да се отиде там беше приятна разходка. Ние с Ангел често посещавахме къщата на поета Николай Лилиев. Пред дома на Лилиеви имаше голяма дълга градина, която се издигаше с няколко стъпала над улицата. В градината растяха много плодни дръвчета, асма, цъфтяха различни цветя. Под едно черешово дърво домакините бяха поставили маса и пейка. А щом чуеха, че идват гости, вратите на първия и втория етаж шумно се разтваряха и всички обитатели на къщата с радостни викове се втурваха да ги посрещат. Тогава бяхме млади, пълни с жизнени сили. Седяхме в градината под черешовото дърво, а долу лежеше градът, потънал в слънчева позлата. Разговорите ни бяха оживени. Ние не бяхме единствените посетители на този сърдечен дом. Там дохождаше често неканен космат гостенин – маймунекът Тошко. Той живееше през улицата, в отсрещната къща на семейство Немечек. Но само щом разбереше, че има гости, Тошко веднага пресичаше улицата, покатерваше се на оградата, мятеше се на липата и тупваше сред нас на двора. Настаняваше се на някой стол. Сядаше в скута на Ангел, стъпваше на рамото му. Стопаните не се радваха особено много на това посещение, защото Тошко, както всички маймуни, беше крадлив и шумен. Но Каралийчев много се веселеше с него.

Ането

и знаеш ли малката бяла къшурка на речния бряг? Тя е положена на четири големи камъка. Има само едно прозорче и то гледа към равната шир на тихата река. Като запалена лула дими високият комин на къщичката. Една снежнобяла завеска потуля светлата къщна стаичка. Когато прозорчето е отворено и вятърът играе със завеската, параходите бягат надоле и пътниците думат:

– Бялата къшурка ни маха със своята кърпичка. Сбогом!

В къщичката има само една стая. В стаята – една маса и два стола. До прозореца е креватчето на Ането, а до камината – големият дървен креват на дядо Ивана. Цялата стая свети от чистота. Ако някой купувач мине и се провикне: „Смет купувам!“ – горкото Ане няма да получи нито една паричка. Ането е послушно момиче. То шъта: мете къщата и малкото дворче, мие паниците, подклажда огъня и шие копчета на дядовото Иваново палто. А когато през пролетта му закърпи самия лакът, дядо Иван каза:

– Чедо, ти кърпиш чудесно. Като беше ново палтото ми, изглеждаше по-грозно.

Горкият дядо Иван! Той се труди в градината. Цял ден копае, присажда и полива краставиците, чушките и зелките. Ходи със запретнати крачоли. Гази студената вода в лехите. Затуй вечерно време си грее

краката на огъня, кашля тежко и пие горещ липов чай. Ането вари най-сладкия чай на земята. Когато шъта – то си препасва чиста бяла престилка. На престилката има едно кученце – шито със син конец. То си стои там послушно и мирно. Нито лае, нито яде, нито пие, само се кокори.

В понеделник Ането си изпра престилката и я простря да съхне на двора. Дядо Иван е обтегнал едно въже за дрехи – от близкото ябълково дърво до стряхата на къщата. На туй въже увисна престилката. В шумака на ябълковото дърво едно врабче си беше свило гнездо. В перушината се топлеха малките му рожби. Щом започна да съхне престилката –

врабчето кацна върху въжето и почна с кученцето такъв разговор:

– Как си бе, кученце? – попита то.

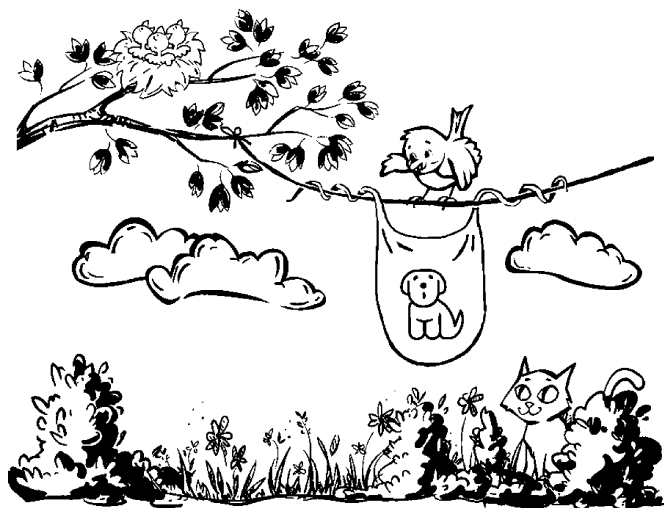
– Добре съм, врабченце. Сега съм добре. Снощи Ането ми накапа главата с гореща бобена чорба. Опари ми главата. Цяла нощ съм скимтяло. А ти как си?

– Каня се да бягам.

– Защо?

– Защото котаракът на кръчмарина Радул катаден иде, разхожда се под ябълката и все към гнездото ми гледа. Щом пораснат на моите врабчета крилцата и на крилцата им перцата – ще отлетим вдън гората, където няма котараци. Не зная само има ли в гората комини – да се подслоним през зимата и да се затоплим, когато задуха виелицата и снегът засипе целия свят.

– И аз не зная – рече замислено кученцето. – Никога не съм било в гората. Щом Ането тръгне ната-

тък – аз ще вървя напреде ѝ. Тя без мене никъде не ходи. Кой ще я варди, ако не съм аз?

В туй време под престилката мина патето. Навирило опашка нагоре, то се клатеше, щапукаше с големите си жълти лопатки и мърмореше:

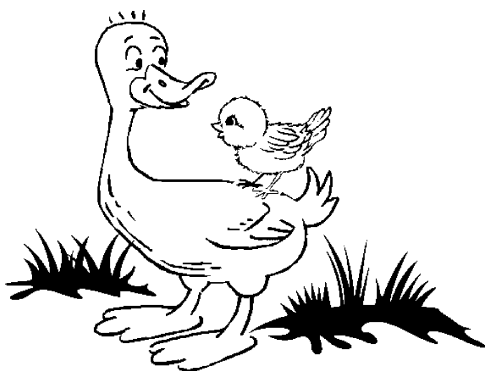
– Когато ми пораснат шиповете на краката, ще го бодна с най-острия шип.

– Кого? – попита врабчето отгоре.

– Радуловия котарак. Нощес влязъл през отворения прозорец, прескочил креватчето на Ането и се намърдал да спи до главата на дядо Ивана. Дядо Иван много обича да му преде котарак, когато спи. Докато котаракът се изтягаше в мекото легло – аз зъзнях под къщурката. Моето тегло трябва да бъде описано от някой велик писател. Има да подсмърчат очилатите баби, когато прочетат как страда юначното пате с двете лопати! А бе не сте ли виждали наблизко нещичко за хапване?

– Тая сутрин видях нещичко край гората! – рече врабчето.

– Какво беше? – дигна глава патето.

– Една мечка.

– Тъкмо ще ми стигне за закуска. Отивам да я клъвна! – зарадва се патето и потегли към гората. – Кажи на кака, че отивам на лов за мечки! – поръча то на кученцето.

– Ще обадя – отвърна кученцето от престилката и си размаха опашката. То обичаше много юнаците.

Патето мина през градината, прескочи вадичката, по която шуртеше мътна вода, провря се под оградата и излезе на поляната. Далечно се чернееше тъмната гора. По осилите на класовете блещукаха чудни капки. Слънцето се дигаше над равнината. Някъде се обаждаха скрити звънци. Патето тепаше с двете си лопати направо през храната. Изведнъж отневиделица изхвъркна голям изплашен пъдпъдък и зашумя с тежките си криле. Патето се стресна и от страх си навря главата под една захвърлена кора от печена тиква. Стоя там цял час, без да мръдне. По едно време покрай нивата мина малка каручка с две колелета, теглена от едно проскубано магаре, без опашка. В каручката дремеше дрипав циганин. Главата му се люшкеше като звънец. Зад гърба му стоеше, изправена на задните си крака, една бяла маймунка, хванала с предните си лапи кръжилото на коша. Тя въртеше очите си и гледаше какво има наоколо.

Щом съзря патето в нивата, маймунката нададе тревожен вик. Задрямалият циганин дръпна юздите на магарето.

– Стой! Тука има спирка.

Магарето спря. Циганинът си потърка очите, прозя се продължително, почеса се по врата, озърна се и видя патето. Бърже измъкна от окърпената торба

една мрежа, с която ловеше риба по реките и охранени юрдечки покрай селата. Скочи от каручката.

– Ей такава рибка скоро не съм ял – рече на себе си каруцаринът и се упъти към патето. Надипли мрежата, захапа ръба и се нагласи да я метне.

Но патето не беше вчерашно. То разбра какво иска да стори с него циганинът, отвори си човката, взе да грачи, разпери криле и се вдигна, преди да го похлупи страшната мрежа. Полетя надолу към брега, мина над ябълката, над крушата, над дядовата Иванова глава и тупна в реката.

– Чакай най-напред да си пийна малко водица, защото ще ми се пукне сърцето! После ще ти разказвам кой ме гони – рече запъхтяното пате на една из-

плашена жаба и си потопи цялата глава в хладната вода. Навири краката си нагоре.

А в туй време циганинът разпрегна каручката си под ореха накрай селото и натири магарето в бодилите. Магарето навлезе, отъркаля се в трънливия буренак, както се търкалят децата върху мекия дюшек, и ревна:

– Все едно че съм в рая!

Къдрьо, тъй се казваше циганинът, откачи торбичката, метна я през рамо, дръпна бялата маймунка и закрачи покрай плетищата към селското училище. Децата го посрещнаха с викове и радост. Като спря, циганинът тропна с крак и накара маймунката да се покатери върху една висока върлина. Сетне извади от торбата една дървена сабя, една малка липова гъдулка и едно сито без дъно.

Подаде сабята:

– Хайде, Пенке! Почвай, Пенке! Покажи на господарите как се бият абисинците!

Маймунката размаха сабята и децата писнаха:

– Олеле, бягайте!

Подаде гъдулката и лъка.

– Сега пък, Пенке, ще покажеш на господарите как свири твоята гъдулка.

Маймунката раздвижи лъка. Тънките жички звъннаха като пчели. Децата се наловиха и започнаха да тропат.

– Хайде хопа! Тъй се тропа!

След като свърши песента, Къдрьо пое гъдулката и подаде на маймунката продъненото сито.

– Дръж ситото да покажеш на господарите как сее брашно стринка Минка.

Маймунката като млада невеста замята сръчно ситото. Врявата порасна. Едно момче подскокна и се опита да хване Пенка за опашката, но тя го видя навреме и го тупна с лапичката си по главата. Главният учител даде на циганина пет лева. Къдрьо прибра парите и поведе маймунката навън. Децата се втурнаха след него. В тоя миг удари училищната камбана. Малкият народ се обърна назад, сякаш беше духнат от вятъра, и хукна към учебните стаи. Къдрьо кривна към чешмата. Изяде хляба, напи се със студена вода и потърси с очи дебела сянка. Намести се до каручката, под стария орех. Легна на гръб, протегна си краката, покри си очите с шапката и захърка. Изтърва връвчицата, с която беше вързал маймунката. Като разбра, че е свободна – бялата пленница тихо измъкна от торбата сабята и се покатери на кривия градински плет. Скочи в градината върху една тиква и се озърна. Няма нищо за ядене. Само царевичи и пъпчиви тикви. Надникна отсреща и видя тъкмо пред къщи едно дърво крушево с увиснали

надолу, жълти като кехлибар кратунци. Под дървото грухтеше свиня, ядеше падналия плод и ровеше с муцуната си земята, за да провери дали някоя круша не се е скрила като попово прасе в пръстта.

– Добър ден, госпожо! – провикна се маймунката. – Твоя ли е тази круша?

– Всички круши в селото са мои – важно отвърна свинята.

– Ще ми позволиш ли да изям две-три круши? Много съм гладна.

– Може – отвърна свинята, – само при едно усло-

вие: ще се покачиш горе на дървото и гнилите круши ще пуцаш на мене.

Не щеш ли, през отворената къщна врата изскочи кучето Караман, налапало един гумен цървул.

Маймунката му препречи пътя и вдигна дървената сабя.

– Стой, крадецо! Откъде задигна този цървул?

– Купих го – излъга кучето.

– Лъжеш! – тропна с крак бялата майmunка. – Скоро да го върнеш на мястото му!

– Не мога – отвърна Караман. – Такъв ми е кучешкият навик: каквото открадна – изядам го! Много обичам гумени цървули. Ям ги като баница.

– Чуй най-напред да ти разкажа защо съм дошла от Африка и защо съм станала прислужница на циганина Къдрьо, че тогава прави каквото щеш.

– Думай – нетърпеливо изръмжа Караман, – думай, че бързам!

